

**ЗНАЧЕНИЕ НА СЧЕТОВОДНАТА ИНФОРМАЦИОННА СИСТЕМА ЗА
ЕФЕКТИВНО УПРАВЛЕНИЕ НА ПРЕДПРИЯТИЯТА ОТ СЕКТОР
„ЕНЕРГЕТИКА“**

Ния Маринова

докторант, СА „Д. А. Ценов“ – Свищов

niya_marinova@abv.bg

***Резюме:** В статията се подчертава значението на счетоводната информационна система за ефективното управление на предприятията в енергийния сектор. Системата предоставя ценна финансова информация, в т.ч. за анализи, които помагат за оптимизация на дейностите, инвестиции в нови проекти и постигане на устойчиво развитие.*

Счетоводната информационна система представлява основен стълб за успешното функциониране и развитие на енергийните компании. В нейно лице мениджърите имат инструментариум, с който могат да анализират и прогнозират финансово-счетоводните показатели, да оптимизират операциите и да се адаптират към променящата се бизнес среда. Тя изпълнява важна роля за постигане на финансова стабилност и устойчивост на предприятията от сектора на енергетиката в дългосрочен план.

***Ключови думи:** счетоводна информационна система, счетоводна информация, енергиен сектор, ефективно управление, устойчиво развитие, финансова стабилност*

**THE SIGNIFICANCE OF THE ACCOUNTING INFORMATION SYSTEM FOR
EFFECTIVE MANAGEMENT OF ENERGY SECTOR ENTERPRISES**

Niya Marinova

PhD Student

D.A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov

niya_marinova@abv.bg

***Abstract:** The article highlights the importance of the accounting information system for efficient management of companies in the energy sector. This system provides valuable*

financial and accounting information, including for analyses that aid in optimizing operations, investing in new projects, and achieving sustainable development. The accounting information system represents a fundamental pillar for the successful functioning and growth of energy companies. Through it, managers have a toolkit to analyze and forecast financial and accounting indicators, optimize operations, and adapt to the ever-changing business environment. It has an important role in achieving financial stability and long-term sustainability for energy sector enterprises.

Keywords: *accounting information system, accounting information, energy sector, efficient management, sustainable development, financial stability*

Въведение

Счетоводната информационна система (СИС) е от съществено значение за ефективното управление на предприятия в сектора "Енергетика". Това комплексно управленско инструментално средство осигурява на ръководствата на предприятията ценни финансово-счетоводни данни и анализи, които им позволяват да вземат информирани и стратегически обмислени решения (Чиприянова, 2013), (Дочев & Чиприянова, Счетоводството в информационната система на висшето училище, 2014). В този контекст, в настоящото изследване СИС се разглежда като съвкупност от процеси, процедури, технологии и специалисти, които събират, обработват и предоставят счетоводна информация за предприятията в енергийния сектор (Дочев, Белоусов, Шелухина, Чиприянова, & Георгиева, 2015).

1. Счетоводната информационна система и енергийния сектор

СИС представлява комплексна мрежа от взаимосвързани процеси, методи и технологии, които събират, обработват, анализират и предоставят счетоводна информация за предприятието (Дочев, Чиприянова, & Георгиева, Възможности за изграждане на интегрирана счетоводна информационна система в практиката на предприятията, 2014), (Чиприянова, Интегрираната счетоводна информационна система във висшите училища, 2012). Тази система е създадена с цел да осигури управленския екип на предприятието със съгласувана и надеждна информация в реално време, която да ги подпомага при вземане на стратегически, тактически и оперативни решения. (Счетоводна информационна система (AIS), 2023)

Основните функции на СИС включват:

1. *Събиране на информация.* Системата събира разнообразни счетоводни данни от различни звена в предприятието. Това включва активи, инвестиции, задължения, разходи, приходи и други финансови транзакции.
2. *Обработка и класификация.* Събраните данни се обработват и класифицират, за да бъдат представени в подходящи счетоводни категории и финансови отчети. Този процес гарантира точността и пълнотата на информацията.
3. *Анализ и интерпретация.* Системата предоставя аналитични инструменти, които помагат на мениджърите да анализират финансовата ситуация на предприятието. Те могат да извършват финансови сравнения, проекции и трендови анализи.
4. *Отчетност и комуникация.* Един от ключовите аспекти на системата е предоставянето на отчетност към външни и вътрешни заинтересовани страни. Това включва финансовите отчети, справки и други форми на обмен на информация. (Лучков, 2022)

В сектора "Енергетика", където операциите са обширни и сложни, СИС играе ключова роля за ефективното управление на предприятията. Този сектор изисква стратегически планирани и добре интегрирани процеси, за да се осигури стабилна и надеждна енергийна доставка.

Енергийният сектор представлява индустрия с определящо значение, която осигурява енергия за дейността на обществото и икономиката като цяло. Той включва различни подсектори като добив и производство на нефт и газ, топлоенергетика, възобновяеми източници на енергия, ядрена енергетика и др. Енергийният сектор е от жизненоважно значение за функционирането на съвременния свят и играе ключова роля за икономическия растеж и развитие.

Енергийният сектор се отличава с няколко специфични характеристики, които го правят уникален и сложен за управление:

- *Капиталово и технологично интензивна индустрия.* Инвестициите в енергийни проекти изискват значителни средства и напреднала технология. Разработването, строителството и експлоатацията на енергийна инфраструктура са свързани с високи разходи и дълъг период на възвръщаемост на инвестициите.
- *Глобалност.* Енергийният сектор е свързан с глобални пазари за доставка на суровини (като нефт, газ, въглища и други) и търсене на крайни потребители на енергия. Енергийната сигурност и взаимодействието между различни държави и региони са от съществено значение.

- *Високо регулирана индустрия.* Енергийният сектор е подложен на интензивно регулиране от страна на правителствени институции и регулатори. Това включва правила за околната среда, здраве и безопасност, ценообразуване на енергията, конкуренция и др.

Предприятията в енергийния сектор се изправят пред редица предизвикателства, които имат пряко въздействие върху техния бизнес и устойчивост:

1. *Енергийна сигурност.* Осигуряването на надеждни и устойчиви енергийни доставки е от решаващо значение за държавите и предприятията. Този аспект е особено важен в условията на нарастващо търсене на енергия и нестабилни геополитически фактори.
2. *Иновации и технологично развитие.* Енергийният сектор е на прага на значителни промени поради възхода на възобновяемите източници на енергия, умните мрежи и нови технологии за съхранение на енергия. Предприятията трябва да бъдат в състояние да реализират иновации и да приспособят своите бизнес модели към тези промени.
3. *Променящи се регулации и политически фактори.* Регулаторната среда в енергийния сектор е динамична. Политически решения и регулации могат да имат съществено влияние върху бизнеса на предприятията и техните инвестиционни планове.
4. *Околна среда и устойчивост.* Енергийният сектор е под нарастващ натиск да намали въглеродните емисии и влиянието си върху околната среда. Предприятията трябва да интегрират устойчивост в своите бизнес практики и да намерят енергийно ефективни решения.

Енергийният сектор е от решаващо значение за световната икономика и нейното развитие. Предприятията в този сектор се сблъскват със специфични предизвикателства, които изискват компетентно и стратегическо управление. СИС играе ключова роля в подпомагането на предприятията да преодолеят тези предизвикателства, като предоставя точна и актуална финансово-счетоводна информация за вземане на решения и постигане на устойчив и успешен бизнес.

СИС предоставя важни счетоводни данни, в т.ч. и за анализи, които могат да подпомогнат енергийните компании в следните насоки: (Jarrah, January 2022, Vol 21 (1))

- *Оптимизиране на разходите и приходите.* Анализът на финансовата информация позволява на предприятията да идентифицират неефективни дейности, да намалят излишните разходи и да намерят начини за увеличаване на приходите си.

- *Планиране на инвестиции и развитие.* Счетоводната система предоставя точни данни, които помагат на предприятията да изградят стратегии за инвестиции и развитие на нови енергийни проекти.
- *Спазване на регулаторните изисквания.* В сектора "Енергетика" съществуват строги регулаторни стандарти и изисквания. СИС е инструментът, който помага на предприятията да спазват тези стандарти и да предоставят нужната отчетност.

СИС играе жизненоважна роля за ефективното управление на предприятията в сектора "Енергетика" (Белоусов, Иванова-Кузманова, Чиприянова, & Шелухина, 2016). Предоставянето на точна и надеждна счетоводна информация помага на ръководствата на предприятията да взема информирани решения, които спомагат за постигането на стратегически цели и устойчиво развитие. В следващите части на научната статия ще анализираме как счетоводната информационна система може да бъде оптимизирана и по-ефективно използвана в енергийния сектор, като се фокусираме върху някои добри практики и предизвикателствата, пред които са изправени предприятията в тази индустрия.

2. Значение на счетоводната информационна система за управленски решения в енергийната индустрия:

Управлението на предприятията в сектора "Енергетика" изисква прецизна и своевременна информация за финансовото им състояние и производствените им процеси. СИС предоставя на ръководството важни данни и анализи, които подпомагат вземането на информирани и стратегически обмислени управленски решения (Чиприянов & Чиприянова, 2022). В този контекст, следващият анализ разглежда ролята на тази система за ефективното управление на предприятията в енергийния сектор.

Анализът на ролята на СИС може да се разгърне в следните посоки:

1. *Финансово планиране и бюджетиране.* Системата играе ключова роля във финансовото планиране и бюджетирането на предприятията в енергийния сектор (Чиприянов & Чиприянова, Финансово планиране и бюджетиране, 2011). Тя предоставя ценни данни относно текущите и предходни финансови резултати, които помагат на специалистите да изградят прецизни прогнози и бюджети за бъдещите периоди (Чиприянова, Практико-приложни аспекти на счетоводното бюджетиране, 2013). Това позволява на предприятията да определят ресурсите си, да управляват разходите и да постигат финансова устойчивост.

2. *Ресурсно управление и оптимизация.* Както бе отбелязано вече, енергийният сектор е свързан със значителни инвестиции в суровини, технологии и човешки ресурси. Системата предоставя данни за разходите и ресурсите на предприятието, което позволява на ръководния орган да оптимизират употребата на ресурсите и да намалят излишните разходи. Това подпомага ефективното управление на предприятията и подобрява техния конкурентоспособен статус.
3. *Финансово-счетоводен анализ и оценка на рисковете.* Системата предоставя аналитични инструменти, които позволяват на ръководството да анализира финансовата ситуация на предприятието. Анализът на финансовите отчети и ключовите финансово-счетоводни показатели помага на мениджърите да идентифицират рискове и да вземат превантивни мерки за тяхното намаляване. Това е от съществено значение, тъй като енергийният сектор е изложен на променливи и комплексни рискове, свързани с пазарните условия, технологичните предизвикателства и регулаторната среда.
4. *Изготвяне на финансови отчети и отчети към заинтересованите страни.* Системата играе важна роля в подготовката на финансови отчети и отчети към заинтересованите страни, като акционери, регулатори, кредитори и инвеститори. Тези отчети предоставят прозрачност за финансовото състояние и резултатите на предприятието, което повишава доверието и привлича потенциални инвеститори. СИС има основна роля за подпомагане на управленските решения на предприятията в сектора "Енергетика". Тя предоставя на ръководителите ценни данни и анализи, които помагат за ефективното управление на ресурсите, финансовото планиране и контрола на рисковете. Тази система е неотменен инструмент за постигане на конкурентно предимство и устойчивост на предприятията в енергийния сектор. Интегрирането и оптимизирането на СИС може да доведе до по-ефективно функциониране и постигане на стратегическите цели на предприятията.

В следващите редове ще опитаме да дадем обяснение как СИС помага за отчитане на разходите и приходите на предприятията, за следене на финансовите резултати и за прогнозиране на бъдещите финансово-счетоводни показатели. (Kohlbeck & Warfield, 2010, Vol 22 (2))

СИС играе важна роля в отчитането на разходите и приходите на предприятията в сектора "Енергетика". Тази система събира и обработва разнообразни финансови данни, свързани с разходите и приходите от дейностите в предприятието. Отчитането на разходите и приходите е от съществено значение за прецизното

определяне на финансовата ситуация на компанията и установяване на нейната рентабилност. Отчетните данни, събрани от системата, включват разходи за оперативна дейност, включително заплати на персонала, суровини и материали, обслужване на дългове и други разходи, приходи от продажби на енергия, други приходи, включително от услуги, такси, такси за лицензи.

Следенето на финансовите резултати е съществен аспект от управлението на предприятията в енергийния сектор. СИС предоставя надеждни и достоверни финансови отчети и анализи, които дават на ръководството ясна представа за финансовото състояние на компанията. Това включва разходи, приходи, печалби, загуби и различни финансово-счетоводни показатели. Следенето на финансовите резултати позволява на ръководителите да бъдат информирани за актуалната финансова производителност на предприятието и да откриват евентуални проблеми или възможности за подобрения. Това е от съществено значение за вземането на информирани решения и коригирането на бизнес стратегиите спрямо финансовите цели на компанията.

Прогнозирането на бъдещите финансово-счетоводни показатели е важен елемент за стратегическото планиране и управление на предприятията. СИС показва исторически финансови данни и данни от текущите дейности, които се използват за създаване на прогнози за бъдещите разходи и приходи на предприятието (Чиприянова, Теоретико-методологични аспекти на счетоводното бюджетиране, 2012). Тази система използва различни аналитични инструменти и методи за прогнозиране на бъдещите финансово-счетоводни показатели, както времеви редове, трендове, сезонност и статистически модели. Това позволява на ръководителите да разберат бъдещите финансови предизвикателства и възможности, които предстоят пред предприятието, и да приемат превантивни мерки за управление на рисковете и постигане на желаните финансови резултати.

СИС играе важна роля за отчитането на разходите и приходите на предприятията в сектора "Енергетика". Тя предоставя на мениджърския екип необходимата счетоводна информация за следене на текущата производителност и прогнозиране на бъдещите финансово-счетоводни показатели. Този анализ улеснява предприятията да извършват информирани и стратегически обмислени управленски решения, които допринасят за устойчиво развитие и успешно функциониране на бизнеса в енергийния сектор.

Кои са начините, по които СИС подпомага управленските решения относно инвестиции в нови енергийни проекти и оптимизиране на разходите за оперативна

дейност? Отговорите могат да се търсят в две направления: по отношение на инвестициите в нови енергийни проекти и по отношение оптимизирането на разходите за оперативна дейност (Чиприянова, Значими изменения в счетоводството в резултат на настъпилите социално-икономически промени през последните 30 години, 2020).

Визуализиране приноса на СИС при инвестиции в нови енергийни проекти може да се постигне чрез подчертаване на следните дейности:

- *Финансово-счетоводни анализи и оценка на рисковете.* Системата предоставя ценни данни и анализи, които помагат на специалистите да извършват финансови оценки на потенциални нови енергийни проекти. Този анализ включва прогнози за възвръщаемост на инвестициите, оценка на финансовите рискове и възможностите за растеж на предприятието. Данните са от съществено значение за решаването на въпроси, свързани с инвестиционни решения и определяне на бизнес стратегията на предприятието.
- *Сравнителен анализ на различни проекти.* Системата позволява на ръководителите да сравняват различни енергийни проекти и да определят кои от тях имат най-висок потенциал за печалба и растеж. Този анализ включва сравнение на очакваните разходи, приходи и рискове от различните проекти за потенциални инвестиции.
- *Оценка на разходите и времетраенето на проекти.* Системата предоставя данни за предполагаемите разходи и времетраене на енергийните проекти. Това помага на мениджърите да определят необходимите финансови ресурси и времеви рамки за успешното изпълнение на проектите. Въпросните данни са важни за планирането и бюджетирането на нови проекти.

Визуализиране приноса на СИС при оптимизиране на разходите за оперативна дейност може да се направи чрез:

- *Анализ на операциите и разходите.* Системата предоставя данни за разходите за оперативна дейност на предприятието. Този анализ позволява на ръководителите да идентифицират области, в които може да се осъществи оптимизация и намаляване на разходите. Например, анализирането на разходите за суровини и материали може да помогне за преглед и избор сред конкурентни доставчици.
- *Бюджетиране и контрол на разходите.* Системата улеснява процеса на бюджетиране и контролиране на разходите за оперативна дейност. Мениджърите могат да заделят бюджети и да следят изпълнението им, като сравняват реалните

разходи с планираните. Това помага за предотвратяване на прекомерни разходи и поддържане на финансовата дисциплина в предприятието.

- *Оценка на ефективността на дейностите.* Системата извежда ключови финансово-счетоводни показатели, които се използват за оценка на ефективността на операциите на предприятието (Чиприянова, Application of accounting analysis and accounting budgeting in solving important managerial problems of the enterprise, 2015). Например, в сектора "Енергетика" се използват показатели като разходи за производство на единица енергия или ефективност на използване на ресурси. Тези данни помагат на ръководството да идентифицира подобрения и да вземат решения за оптимизиране на дейностите.

СИС предоставя ценни данни и анализи, които допринасят за управленските решения за инвестиции в нови енергийни проекти и оптимизиране на разходите за оперативна дейност. Тази система играе критична роля за стратегическото планиране и успешното функциониране на предприятията в енергийния сектор. Интегрирането на СИС в управленските процеси подпомага ефективното управление на ресурсите и постигането на финансова стабилност и устойчив растеж на предприятието.

3. Изисквания към счетоводната информационна система в енергийния сектор

В наши дни енергийните компании са подложени на предизвикателства и специфични регулаторни изисквания, които оказват влияние на начина, по който СИС функционира в този сектор. Следователно, специфичните счетоводни изисквания към тях са от съществено значение за ефективното управление на техните дейности, съответствието с регулациите и осигуряването на надеждна счетоводна информация.

Енергийните компании разполагат със *значителни инвестиции в ресурси и активи*, като добивни площи, електроцентрали, подстанции и мрежи за разпределение на енергията. Поради това, СИС трябва да отчита и управлява тези активи по надежден начин.

За да се осигури точното отчитане на активите, предприятията в енергийния сектор *трябва да използват подходящи методи за оценка и амортизация на активите*, в съответствие със счетоводното законодателство, международните стандарти за финансово отчитане, международните счетоводни стандарти, регулаторните изисквания и други.

Енергийните компании се подлагат на *интензивно регулиране от страна на правителствени органи, регулатори и организации за стандартизация*. Те трябва да спазват строго приложимите счетоводни стандарти, които определят начина на отчитане на обектите на счетоводство. Отчитането на приходите е сложно, тъй като те предлагат различни услуги, като доставка на енергия, разпределение и продажба на горива. СИС трябва да бъде способна да разграничава и отчита приходите от всички тези дейности, като същевременно спазва законодателните правила и изисквания за отчитане.

В енергийния сектор са разпространени системи за допълнителни възнаграждения и бонуси, свързани с производителността на персонала, базирани на постигнати резултати и ефективност на дейностите. *СИС следва да бъде в състояние да отчита правилно тези възнаграждения и бонуси*, както и да обработва данни за данъчни и социални задължения, свързани с тях.

Енергийната сигурност и отговорното отношение към околната среда са от съществено значение за енергийните предприятия. Системата може да помогне за отчитането на инвестициите в технологии за увеличаване на енергийната ефективност и намаляване на въглеродните емисии. Този аспект на счетоводството позволява на мениджърите да следят възвръщаемостта на инвестициите в тези технологии и да посочат ефективността на компанията в постигането на целите за опазване на околната среда (Чиприянов & Чиприянова, *Environmental management and its impact on accounting in corporations*, 2017).

Енергийният сектор е подложен на различни рискове, свързани с ценовата волатилност на енергийните суровини, регулаторни промени и природни бедствия. Системата трябва да предоставя анализи и сценарии за управление на тези рискове. Този анализ на риска помага на ръководителите да вземат информирани решения относно застраховане, хеджиране и други стратегии за управление на риска, които осигуряват стабилност и устойчивост на предприятието.

Специфичните счетоводни изисквания за енергийните компании играят критична роля за осигуряване на прецизна и надеждна счетоводна информация за управлението на тези организации. Ефективното използване на СИС допринася за постигане на финансова устойчивост, съответствие с регулациите и устойчив растеж на предприятията в енергийния сектор. Интегрирането на специфичните изисквания в СИС помага за постигане на стратегическите цели и управленски решения в съответствие със спецификата на енергийния сектор.

Във времето на бързи технологични промени и все по-засилено търсене на енергия, секторът на енергетиката се изправя пред *значителни предизвикателства*, които изискват от компаниите в тази област да имат ефективни и иновативни управленски практики. Счетоводството, като ключова част от управлението на организациите, играе важна роля за осигуряването на точна и надеждна финансова информация, която да помага за вземането на стратегически решения и устойчивото развитие на енергийните компании (Чиприянова, *The accounting information system as a factor for business sustainability*, 2018).

Производството и дистрибуцията на енергия изискват сложни операции и голям обем от инвестиции, което прави счетоводството за тези компании изключително предизвикателно. *Една от големите трудности е отчитането на разходите за добиване на енергийни суровини и обработка на горива*. Също така, трябва да се вземат предвид разходите за транспортиране и разпределение на енергията до крайните потребители. Отчитането на всички тези разходи с изискваната прецизност и детайлност е от решаващо значение, за да се определи реалната производствена стойност и рентабилност.

В същото време, енергийният сектор е силно регулиран, както от правителствените органи, така и от регулаторни агенции. *Финансовите отчети и счетоводните данни на енергийните компании трябва да бъдат в съответствие със строгите регулаторни стандарти и международни счетоводни практики*. Това изисква от компаниите да инвестират в напреднали счетоводни системи и персонал със специфични знания и компетенции за сектора.

Една от ключовите теми в счетоводството на тези предприятия е *съответствието с принципите на устойчиво развитие и отчитането на околната среда*. Този аспект става все по-важен, тъй като енергийният сектор е свързан с емисии на парникови газове и други форми на замърсяване на околната среда. СИС трябва да бъде в състояние да отчита инвестициите в енергийно ефективни технологии, както и да предоставя информация за въглеродния отпечатък и други екологични аспекти на дейността. Това допринася за по-добро управление на риска и за изграждане на устойчива бизнес стратегия.

Сред големите предизвикателства, пред които са изправени енергийните компании, е *постоянната промяна на технологиите и иновациите в отрасъла*. Процесите на производство и доставка на енергия стават все по-сложни, респ. това налага внедряване на нови подходи и модели на отчитане. Въвеждането на интелигентни

мрежи, управление на енергийните потоци и възобновяеми енергийни източници представляват само част от тези предизвикателства. Счетоводството трябва да се адаптира към тези нови условия и да предоставя информация за рисковете и възможностите, с които те се свързват.

В обобщение, счетоводството за производство и дистрибуция на енергия е сложна и динамична проблематика, която изисква надеждност и достоверност в отчетността, дигитализация в счетоводството, съвременен счетоводен софтуер и специализирани знания и компетенции от страна на счетоводните работници (Чиприянова, Изграждане на Business Intelligence (BI) компетенции на бъдещия счетоводител, 2022). Предизвикателствата са множество – от отчитане на обектите на счетоводството до съответствие с регулациите и отчитане на устойчивостта. Това прави счетоводството най-важната част от успешното управление на енергийни компании и тяхното устойчиво развитие в бъдеще.

Счетоводното отчитане на разходите за добиване на енергийни ресурси е от решаващо значение за енергийните предприятия, които се занимават с добиване на нефт, газ, въглища и други енергийни суровини. Това е сложен процес, който изисква точно и детайлно отчитане на разходите, свързани с добивната дейност. Отчитането на тези разходи има пряко отражение върху финансовата стабилност и рентабилността на компанията.

По отношение на разходите, свързани с добиването на енергийни ресурси и техническата инфраструктура – на фокус са инвестициите в сондажни съоръжения, технологии за добиване, транспортиране и обработка на суровините. СИС трябва да отчита точно всички разходи за проектиране, строителство, експлоатация и амортизация на тази инфраструктура, както и редовното ѝ поддържане и обновяване.

Друга важна категория разходи са разходите, свързани със събирането и обработката на енергийните суровини. Това включва разходи за материали, външни услуги, заплати и осигуровки на персонала, други разходи. Отчитането им трябва да бъде прецизно и детайлно, за да се оцени ефективността на добивната дейност и да се намерят начини за оптимизация на разходите.

При добиването на енергийни ресурси често се сблъскваме с несигурност и рискове, свързани с колебанията на цените на суровините и технологичните предизвикателства. Счетоводството трябва да бъде в състояние да отчита тези рискове и да предоставя информация, която да помогне на мениджърите да вземат информирани решения относно управлението на риска и стратегическото планиране. Освен това,

счетоводното отчитане на разходите за добиване на енергийни ресурси е подложено на строги регулации и стандарти във връзка с отчетността. Компаниите трябва да спазват международните стандарти за финансово отчитане, международните счетоводни стандарти и регулаторните изисквания, което изисква внимателно и прецизно отчитане на разходите и приходите.

В заключение, счетоводството за разходите за добиване на енергийни ресурси е от съществено значение за управлението и успеха на енергийните компании. Точното и прозрачно отчитане на разходите помага за оптимизиране на добивната дейност и постигане на финансова стабилност и устойчивост на предприятието. Отчитането на рисковете и спазването на регулациите също играят ключова роля за успешното функциониране на съответната компания в сектора на енергетиката.

Обвързването на СИС с управленските решения е от съществено значение за успешното функциониране и развитие на енергийните компании. Това позволява на мениджърите да използват навременна, точна и вярна информация, генерирана от счетоводната система, като основа за оптимизиране на операциите и вземане на стратегически решения. Ефективната система трябва да осигурява надеждни и достоверни финансови отчети, които да отразяват имущественото и финансовото състояние на компанията (Чиприянова, Финансово счетоводство, 2015). Това включва отчет за финансовото състояние към края на периода, отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход за периода, отчет за промените в собствения капитал за периода, отчет за паричните потоци за периода, пояснителни приложения, представляващи обобщение на по-важните счетоводни политики и друга пояснителна информация, както финансово-счетоводни показатели и други видове анализи. Тази информация е от съществено значение за ръководителите, за да разберат текущото състояние на предприятието и да предприемат необходимите действия за постигане на поставените цели.

Освен това, СИС може да играе ключова роля в управлението на ресурсите и активите на компанията. Тя може да отчита активите и пасивите на предприятието, както и движенията по тях. Това дава възможност на мениджърите да следят ефективността на инвестициите, да управляват инфраструктурата и да планират бъдещите инвестиции.

СИС може да бъде интегрирана и с други управленски системи, като системите за управление на запасите, производствените процеси и управление на персонала. Това позволява да се има пълен обзор и контрол върху различните аспекти на дейността на компанията и да се предприемат координирани действия за оптимизиране на дейностите

и ресурсите. Интегрираната система може да предоставя и анализи и прогнози за бъдещите финансови показатели на предприятието. Това помага да се направят предварителни оценки за бъдещата финансова производителност и да се планират действията спрямо тези прогнози.

В съвременния бизнес свят, където времето за вземане на решения е ограничено, свързването на СИС с управленските решения става все по-важно. Това позволява на енергийните компании да бъдат по-гъвкави и активни на промените във външната среда и да постигнат по-добри резултати в бизнеса си. В крайна сметка, свързването на СИС с управленските решения дава на предприятието конкурентно предимство и възможност за устойчиво развитие в дългосрочен план.

Прилагането на счетоводните стандарти и регулации, които са специфични за енергийния сектор, е от решаващо значение за осигуряването на прозрачност, точност и съответствие на финансовото отчитане на енергийните компании. Този процес гарантира, че счетоводната информация отразява специфичните характеристики и предизвикателства на сектора и че компанията се придържа към приложимите регулации и стандарти за финансово отчитане. В тази връзка, енергийните компании трябва да спазват МСФО при текущото и периодичното счетоводно отчитане и да следят актуализациите на стандартите, за да гарантират съответствие с последните промени. Освен МСФО, енергийните компании се нуждаят от специфични стандарти и регулации, които се отнасят към отчитането на околната среда и устойчивостта. Този аспект е от съществено значение, тъй като енергийният сектор е свързан с емисии на парникови газове и други форми на замърсяване на околната среда. СИС трябва да бъде в състояние да отчита инвестициите в енергийно ефективни технологии, както и да предоставя информация за въглеродния отпечатък и други екологични аспекти на дейността на предприятието.

Заключение

СИС има съществено значение за ефективното управление на предприятията в сектора на енергетиката. Тя предоставя необходимата счетоводна информация, която помага на мениджърите да вземат информирани решения, да оптимизират дейностите и да постигнат устойчиво развитие. Чрез нея се осигурява прозрачност и точност в отчетните процеси на компанията. Това е критично за ефективното функциониране на енергийните предприятия, които са подложени на строги регулации и стандарти.

Системата трябва да бъде проектирана така, че да отчита специфичните изисквания на сектора и да гарантира съответствие с регулаторните норми.

Информацията, предоставена от СИС, помага на ръководителите да изградят точна представа за имущественото и финансовото състояние на предприятието. Това им дава възможност да предприемат добре обмислени решения за управление на ресурсите, инвестиции в нови проекти и оптимизиране на разходите за оперативна дейност. Ключовата роля на счетоводната информационна система се подчертава в способността ѝ да предоставя анализи и прогнози за бъдещите финансово-счетоводни показатели. Това е от съществено значение за стратегическото планиране и дългосрочното развитие на енергийните компании.

В заключение, СИС играе решаваща роля за успешното функциониране и управление на предприятията от сектора на енергетиката. Тя е ключовият инструмент, който подпомага управленските решения, дава прозрачност и съответствие с регулациите и спомага за постигане на финансова стабилност и устойчивост за бъдещето.

Bibliography

- Белоусов, А., Иванова-Кузманова, Г., Чиприянова, Г., & Шелухина, Е. (2016). Счетоводната информация - фактор за ефективно управление на предприятието (фрагментарни изследвания). *Алманах научни изследвания. СА Д. А. Ценов - Свищов, бр. 23*, стр. 209-236.
- Дочев, М., & Чиприянова, Г. (2014). Счетоводството в информационната система на висшето училище. *Народностопански архив, бр. 2*, стр. 23-39.
- Дочев, М., Белоусов, А., Шелухина, Е., Чиприянова, Г., & Георгиева, Г. (2015). Практикоприложни проблеми на счетоводството. *Алманах научни изследвания. СА Д. А. Ценов - Свищов, бр. 22*, стр. 292-321.
- Дочев, М., Чиприянова, Г., & Георгиева, Г. (2014). Възможности за изграждане на интегрирана счетоводна информационна система в практиката на предприятията. *Алманах научни изследвания. СА Д. А. Ценов - Свищов, бр. 21*, стр. 148-176.
- Лучков, К. (2022). За ролята и значението на нефинансовата информация в годишния финансов отчет в контекста на съвременните икономически условия. *Международна научнопрактическа конференция "Кръговата икономика в контекста на релацията индустрия 4.0 - общество 5.0"* (pp. 424-431). Свищов: АИ "Ценов".
- Счетоводна информационна система (AIS)*. (2023, 3 23). Retrieved from bg.bienngocruise.com: <https://bg.bienngocruise.com/accounting-information-system>

- Чиприянов, М., & Чиприянова, Г. (2011). *Финансово планиране и бюджетиране*. Велико Търново: Абагар.
- Чиприянов, М., & Чиприянова, Г. (2017). Environmental management and its impact on accounting in corporations. *СЪВРЕМЕННИ предизвикателства пред финансовата наука в променяща се Европа: международна научнопрактическа конференция, Свищов, 7-8 апр. 2017 г.: сборник доклади*. – Свищов. Свищов: АИ "Ценов".
- Чиприянов, М., & Чиприянова, Г. (2022). BUSINESS INTELLIGENCE COMPETENCE AND ENTERPRISE RESOURCE PLANNING (ERP) SYSTEMS TOOLS. *Бизнес управление, бр. 2*, pp. 5-20.
- Чиприянова, Г. (2012). Интегрираната счетоводна информационна система във висшите училища. *ИЗВЕСТИЯ на Съюза на учените - Варна. Серия Хуманитарни науки. Варненски свободен унив. Черноризец Храбър, бр. 1*, pp. 16-19.
- Чиприянова, Г. (2012). Теоретико-методологични аспекти на счетоводното бюджетиране. *Алманах научни изследвания. СА Д. А. Ценов - Свищов, бр. 5*, стр. 200-214.
- Чиприянова, Г. (2013). *Възможности за усъвършенстване на счетоводната информационна система в селскостопанските предприятия, с. 110-125*. Свищов: АИ "Ценов".
- Чиприянова, Г. (2013). Практико-приложни аспекти на счетоводното бюджетиране. *Бизнес управление, бр. 2*, pp. 61-82.
- Чиприянова, Г. (2015). Application of accounting analysis and accounting budgeting in solving important managerial problems of the enterprise. *ПРАВНИ и икономически проблеми на бизнес средата в Република България = = Legal and Economic Problems of the Business Environment of the Republic of Bulgaria: кръгла маса, 23 окт. 2015: сборник доклади*. Свищов: АИ "Ценов".
- Чиприянова, Г. (2015). *Финансово счетоводство*. Велико Търново: Абагар.
- Чиприянова, Г. (2018). The accounting information system as a factor for business sustainability. *ВЪЗМОЖНОСТИ за развитие на бизнеса - икономически, управленски и социални измерения. Сборник с доклади от международна научно-практическа конференция, 30 ноем. 2018 г., Свищов, Т. 1-2*. Свищов: АИ "Ценов".
- Чиприянова, Г. (2020). Значими изменения в счетоводството в резултат на настъпилите социално-икономически промени през последните 30 години. *ИКОНОМИКАТА на България - 30 години след началото на промените (The Economy of Bulgaria - 30 years after the Beginning of the Change)*. Сборник с доклади от Научно-практическа конференция, 22 ноем. 2019 г., Свищов. Свищов: АИ "Ценов".
- Чиприянова, Г. (2022). Изграждане на Business Intelligence (BI) компетенции на бъдещия счетоводител. *Научни трудове. Университет за национално и световно стопанство, бр. 4*, pp. 99-107.

Jarah, B. (January 2022, Vol 21 (1)). The role of accounting information system (AIS) in increasing performance efficiency (IPE) in Jordanian companies. *Academy of Strategic Management Journal*.

Kohlbeck, M., & Warfield, T. (2010, Vol 22 (2)). Accounting standard attributes and accounting quality: Discussion and analysis. *Research in Accounting Regulation*, 59-70.